

דה יורה

מגזין הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן
באוניברסיטת תל אביב
ראש השנה תשע"ח
ספטמבר 2017

טעמי צדק

על אוכל, אתיקה,
משפט ותרבות

עורכי הספר
"לחם חוק: עיונים
במשפט ואוכל"
מגישים טעימות
מתחום משפטי חדש
ופורץ דרך

סדר דין מקוצר

מרכזי מחקר ותכניות לימוד
משנים את פניהם ומי זכה במענקי
מחקר חשובים? חידושים במחקר

אור באפילה

הקליניקה לזכויות אדם בפקולטה
ומלחמתה למען הזכויות הבסיסיות
של האדם הפשוט

דיני משפחה בעידן הגלובלי

פרופ' דפנה הקר על ספרה החדש
הסוקר שינויים חובקי עולם בתא
המשפחתי הקטן

הנבחרת מתחזקת

שני מרצים חדשים מצטרפים
לסגל הפקולטה: פרופ' אסף חמדני
וד"ר נטלי דוידזון

4

חדשות הפקולטה, בקצרה

הארכת התמיכה במרכז מיתר, בתכנית פרסול לתואר שני בינ"ל ובמרכז אדמונד י' ספרא לאתיקה. וגם... קורסים התנסותיים בפקולטה, חברי סגל שזכו במענקי מחקר חשובים והשקת המכון לאמנויות המשפט

11

טעמי צדק
על אוכל, אתיקה, משפט ותרבות

7

אור באפילה
הקליניקה לזכויות אדם מגדירה מחדש את זכויות היסוד ומחדשת בדרכי ההגנה עליהן

17

ברוכים הבאים!
הכירו את שני חברי הסגל החדשים

13

דיני המשפחה בעולם גלובלי
פרופ' דפנה הקר על ספרה החדש

Save the Date

אירועים קרובים בפקולטה למשפטים

≈

- 28.11 < **מכון ברג למשפט והיסטוריה מארח:** השקת ספרו של פרופ' אסף לחובסקי (הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן) - Tax Law and Social Norms in Mandatory Palestine and Israel (Cambridge University Press, 2017).
בנין טרובוביץ' – משפטים, חדר 307

1.1.2018 < **כנס מרכז-על ע"ש צגלה: הבעיות בתיאוריה של הפרטיות** סימפוזיון לקראת חוברת מיוחדת של Theoretical Inquiries in Law בעריכת פרופ' מירייה הילדברנדט (האוניברסיטה החופשית, בריסל) ופרופ' ג'ולי כהן (ג'ורג'טאון). מארגן הכנס: פרופ' מיכאל בירנהק, הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן.

2.1.2018 < **טקס הענקת תעודות בוגר.**

16.1.2018 < **טקס הענקת תעודות מוסמך.**

5.10 < **The Ethical Challenges of the Market.**
An Edmond J. Safra Center for Ethics special conference, Cornell University, Ithaca, NY.

13-14.10 < **Freedom, Choice, and Contract.**
An Edmond J. Safra Center for Ethics special conference, Columbia Law School, NY.

15.11 < **הרצאת מינרבה השנתית.** פרופ' אוון פיס (אוניברסיטת ייל): חופש פוליטי והכוח של הארגון Political Freedom and the Power of the Purse

21.11 < **הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן והתכנית ללימודי מגדר מארחים:** השקת ספרה של פרופ' דפנה הקר Legalized Families in the Era of Bordered Globalization (Cambridge University Press, 2017).

22.11 < **צהרי יום ד'. מרכז מינרבה לזכויות אדם מארח:** השופט הארגנטינאי, סרחיו טורס.

23.11 < **מרכז מינרבה לזכויות אדם ומכון ברג להיסטוריה ומשפט מארחים:** פרופ' מרטי קוסקניאמי (אוניברסיטת הליסינקי): "אחרי גלובליזציה?"

דבר הדקאן, לפתח מגזין ראש השנה של הפקולטה

המרכז החל משנת הלימודים הקרובה. קרן אדמונד י' ספרא העמידה לנו תרומה נדיבה גם לבניית משכן הקבע החדש של מרכז אדמונד י' ספרא לאתיקה בפקולטה, אשר ישתרע על פני קומה וחצי בבנין החדש.

תרומה משמעותית נוספת העמידה לפקולטה קרן פרסול. תרומה נדיבה זו תאפשר לנו להמשיך ולפתח את תכנית התואר השני הבין-לאומי (לתלמידים זרים) המתקיימת בפקולטה. תכנית לימודים ייחודית זו, על מסלולי ההתמחות יוצאי הדופן שהיא מציעה, הפכה למוקד משיכה למשפטנים מעולים מכל רחבי העולם. באמצעות התרומה יוצאת הדופן נמשיך גם לפתח את הממשקים הגלובליים הרבים האחרים של הפקולטה.

לצד האירועים המשמחים, הפקולטה מצרה על מותו של עו"ד גד נשיץ. גד, איש נדיר וידיד יקר, נטל חלק בפעילויות שונות של הפקולטה ועמד לצידנו במשך עשרות שנים. יהא זכרו ברוך.

במגזין שלפניכם תמצאו גם כתבה נרחבת המוקדשת לעבודתה החשובה של הקליניקה לזכויות אדם בפקולטה, ומלחמתה למען הזכויות הבסיסיות של האדם הפשוט. בנוסף, במדור "זום על מחקר" תמצאו ראיון עם פרופ' דפנה הקר על ספרה החדש הסוקר שינויים חובקי תבל בתא המשפחתי הקטן. לקינוח, פרופ' אייל גרוס וד"ר יופי תירוש, מרצים בפקולטה, מציעים טעימה מהספר החדש בסדרת משפט, חברה ותרבות - "לחם חוק: עיונים במשפט ואוכל", הדן בהיבטים האתיים והחברתיים של אוכל וזכויות יוצרים.

בפרוס השנה החדשה אני מבקש להודות מכל הלב לסגל המעולה – האקדמי, הקליני והמנהלי, למורים מן החוץ, לצוות הספרייה, ולמרצים האורחים, לסטודנטים, לבוגרים ולידידי הפקולטה היקרים. לכולכם תודה גדולה, קריאה מהנה, שנה טובה וחג שמח!

שלכם,
פרופ' שרון חנס,
דקאן הפקולטה

לרגל ראש השנה תשע"ח אנו מתכבדים לשלוח אליכם את מגזין הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן באוניברסיטת תל אביב. המגזין מופק פעמיים בשנה, בראש השנה ובפסח, בעברית ובאנגלית, ונועד לסקור בהרחבה ובצורה מזמינה לקריאה מקצת מההתפתחויות והחידושים בפקולטה מתוך מגוון פעילות עשיר ורחב.

אנו גאים מאוד בפקולטה ובהישגיה, לרבות אלו של בוגריה הרבים, ועל כן אנו מתכבדים במיוחד לברך את שני בוגרי הפקולטה, השופטים אסתר חיות וחנן מלצר, על כניסתם לתפקידים שאין חשובים מהם במערכת המשפט שלנו - נשיאת בית המשפט העליון והמשנה לנשיאה. הצלחתם היא הצלחתנו במלוא מובן המילה.

קצרה היריעה מלתאר את הישגי הפקולטה מאז יצא המגזין האחרון לאור. הפקולטה שוקקת חיים בשלושת התחומים שבהם היא פועלת - במחקר, בהוראה ובעיצוב פני החברה בישראל. אנו מצוים בתנופה ובתהליך התעצמות משמעותי. הפקולטה תתחזק בתחילת השנה האקדמית הקרבה בשני חוקרים חדשים: פרופ' אסף חמדני, מומחה בעל שם עולמי בדיני החברות, אשר עובר אלינו מהאוניברסיטה העברית, וד"ר נטלי דודזון, בוגרת מרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים, אשר תיקלט כמרצה ותתחיל את דרכה האקדמית כחברת סגל בכיר בפקולטה. זוהי הבוגרת הראשונה של מרכז מיתר שתצטרף לשורותינו, לאחר שיותר מעשרים בוגרים אחרים נקלטו כחברי סגל במוסדות אקדמיים אחרים בארץ ובעולם בעשר השנים האחרונות.

תנופה משמעותית נוספת חלה במישור מרכזי המחקר בפקולטה. מרכז אדמונד י' ספרא לאתיקה, אשר משלים חמש שנות פעילות בפקולטה, זכה להצלחה רבה, זכה גם לחידוש התרומה המשמעותית מקרן אדמונד י' ספרא ופעילותו תתרחב. אני מודה לפרופ' שי לביא אשר ניהל את המרכז ביד רמה, ולפרופ' חנוך דגן, דקאן הפקולטה בעבר, אשר ניהל את

חידוש והרחבת התמיכה בתכנית קרן פרסול ללימודי משפט

תכנית קרן פרסול ללימודי תואר שני בין-לאומי במשפטים פועלת בהצלחה רבה מזה חמש שנים בפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן ומושכת אליה עשרות בעלי תואר ראשון במשפטים מכל רחבי העולם. לאחרונה, חתמה קרן פרסול על חידוש והרחבת התמיכה בתכנית, ובכלל זה חמישה רבדים חשובים חדשים אשר יצטרפו לתכנית: תוספת מלגות לתואר השני, מלגות לתואר שלישי בין-לאומי, מלגות פוסט-דוקטורט, אירוח מרצים אורחים וקורסים מעשיים חדשים, המשלבים דיון תיאורטי בחדשנות ויזמות עם יישום אופרטיבי "בשטח".

התכנית החדשה תשים דגש על משיכת חוקרים ומרצים אורחים מארצות אסיה ועל מלגות לסטודנטים ממדינות מתפתחות ותעודד שותפויות חדשות שתמצבנה את אוניברסיטת תל אביב, במיוחד בתחומי המשפט, כראש גשר בין אסיה, אירופה ואמריקה.

הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן מודה לגב' רות פרסול על האמון הרב והתמיכה הנדיבה בתכנית. |

סדר דין מקוצר

חידושים גדולים בפקולטה, בקצרה

עשור למרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים

ב-11 ביולי 2017 התקיים טקס חגיגי לציון עשור להקמת מרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים. עשרה תלמידים הוכרזו כעמיתי מיתר, ועשרה בוגרים ובוגרות של המרכז, אשר זכו בשנה האחרונה בתואר "דוקטור לפילוסופיה" הציגו את מחקרם.

בטקס המרגש נכחו בני משפחת מיתר, אשר נשאו דברי ברכה. כן נכחו באירוע פרופ' חנוך דגן, שהקים את המרכז יחד עם עו"ד צבי מיתר ז"ל, פרופ' רענן ריין, סגן נשיא אוניברסיטת תל אביב, פרופ' רועי קרייטנר, סגן הדקאן היוצא ופרופ' גיא מונדלק, יו"ר ועדת תלמידי מחקר. הנחה את הטקס פרופ' שרון חנס, דקאן הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן ומנהל מרכז מיתר. |

בני משפחת מיתר (אביעד, עפרה ודפנה) בטקס החגיגי לציון עשור להקמת מרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים.

הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן שמחה לברך את חברי הסגל האקדמי שזכו במענקי מחקר חדשים למחקרים פורצי דרך חדשים.

ד"ר הילה שמיר זכתה במענק מטעם קרן המחקר האירופאית (ERC) על מחקרה "גישת זכויות עובדים לסחר בבני אדם".

מטעם הקרן הלאומית למדע (ISF) זכו במענקים פרופ' חיים גנז, על מחקרו "קוסמפוליטיות, לאומיות אתנו-תרבותית וחלוקת זכויות תרבות", פרופ' גיא מונדלק על מחקרו "בחינת גל התארגנות העובדים בישראל משנת 2008 ואילך" וד"ר אליאב ליבליך על מחקרו "מידתיות בעת עימות מזוין: דין ואתיקה".

בהצלחה רבה לזוכים!

ברכות לחברי הסגל הזוכים במענקי מחקר

חידוש תמיכת קרן אדמונד י' ספרא במרכז אדמונד י' ספרא לאתיקה לחמש שנים נוספות

מרכז אדמונד י' ספרא לאתיקה הוקם בשנת 2012 כגוף כלל אוניברסיטאי הפועל לצד הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן, ומשמש כמרכז תאום למרכז אדמונד י' ספרא לאתיקה באוניברסיטת הרווארד. מאז הקמתו הפך המרכז לאבן שואבת לסטודנטים, חוקרים וחברי סגל, ביניהם מהאוניברסיטאות הטובות בעולם, לבחינת תחום האתיקה מזוויות בין-תחומיות שונות.

לאחרונה, חידשה קרן אדמונד י' ספרא את תמיכתה במרכז לחמש שנים נוספות כאשר בלב תכנית החומש הקרובה יעמדו נקודות המגע הרבות והמתח בין אתיקה והשוק. הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן מודה לגב' לילי ספרא על חידוש תמיכתה הנדיבה במרכז, במטרה להוסיף ולבסס את מעמדו כמרכז מחקר בין-לאומי מוביל בתחום האתיקה. |

השקת המכון החדש לאמנויות המשפט

הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן מודיעה על הקמתו של מכון לאמנויות המשפט. המכון, אשר ייפתח בסמסטר ב' של שנת הלימודים תשע"ח, יציע כיתות אומן בגישור, בורות, ניהול משא ומתן ומנהיגות. הקורסים יינתנו על ידי שופטים, עורכי דין בכירים, אנשי עסקים מובילים ומרצים מהשורה הראשונה בתחומם. לבוגרים יוענקו תעודות השתתפות. כמו כן תינתן האפשרות להיכרות ולשיתופי פעולה עם בכירים בעולם המשפט והעסקים בארץ ובארה"ב. |

משתתפי הקורס ההתנסותי "פילנתרופיה הלכה למעשה".

רגע חתומת העסקה בקורס ההתנסותי: משא ומתן משפטי עסקי בין-לאומי.

כאשר "עורכי הדין" שמייצגים את הצד השני מגיעים לתל אביב מארה"ב למפגש פנים אל פנים עם עמיתיהם הישראלים.

כמו כן, מציעה הפקולטה מספר קורסים משלבי עשייה, כגון הסמינר "זכויות אדם ואנשים עם מוגבלויות - היבטים ביקורתיים" בהנחיית פרופ' נטע זיו וכן הקורס הייחודי "פילנתרופיה – הלכה למעשה", בתמיכת המכון למשפט ופילנתרופיה ובהובלת עו"ד גליה פיט ושרון לויטה וקנין. במסגרת הקורסים, לצד הלימוד העיוני-תאורטי, מתוודעים הסטודנטים לעשייה של ארגוני החברה האזרחית.

הקורסים ההתנסותיים מעניקים לסטודנטים את האפשרות לחוות בפועל את עבודתם של עורכי דין, בין אם בשוק הפרטי, במדינה או בחברה האזרחית, לרכוש כישורים חשובים כמשפטים ולזכות בהכנה מלאה ושלמה יותר לקראת עתידם המקצועי. |

כבר למעלה מעשרים וחמש שנה שבפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן פועלת התכנית לחינוך משפטי קליני, במסגרתה זוכים סטודנטים לקחת חלק בייצוג לקוחות בתחומים שונים הנוגעים להגנת זכויותיהן של אוכלוסיות מוחלשות ולקידום.

בשנים האחרונות נוספו למערך הוראה מעשי זה שלל דרכים נוספות להתנסות בעשייה משפטית. במסגרת זו מוצעים בפקולטה שלושה קורסים בשיתוף פעולה עם הפרקליטות (פרקליטות אזורית, מיסוי וכלכלה, ופוליטית), בהם לומדים הסטודנטים מקרוב את עבודת הפרקליט ומסייעים לפרקליטים בליווי תיקים פעילים. בנוסף, מועברים בפקולטה שלושה קורסים המדמים משא ומתן משפטי עסקי בין-לאומי, בשיתוף פעולה עם אוניברסיטאות מובילות בארצות הברית (שיקגו, ברקלי, נורת'ווסטרן). כחלק מההדמיה של רכימת העסקה משחקת קבוצת הסטודנטים מהפקולטה צד אחד למשא ומתן, ואילו הסטודנטים מהאוניברסיטאות האמריקאיות מגלמים את הצד השני.

בקורס אחד מהשלושה נערך המשא ומתן באמצעות שיחות ועידה טרנס-לאומיות ואולם בשני הקורסים הנוספים, המשא ומתן הסופי מתנהל בפועל בארץ,

הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן בחזית החדשנות בהוראת המשפט

אור באפילה

האם יש לאדם זכות יסוד לקבלת חשמל? ומה בנוגע לזכות לשינוי מגדרי? הקליניקה לזכויות אדם בפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן מטפלת בעשרות תיקים הנוגעים להגנה על זכויות אדם בישראל, תוך התמקדות בזכויות של אוכלוסיות מוחלשות ובהן הקהילה הלהט"בית, המיעוט הערבי, בעלי מוגבלות ועוד. שוחחנו עם עו"ד הישאם שבאיטה ועם עדי ניר-בנימיני, מנחים אקדמיים בקליניקה, על התיקים החשובים והבוערים שנמצאים על סדר היום ועל הכלים המשפטיים החדשים להגנה על זכויות אדם.

צילום: גל חרמני

עו"ד עדי ניר-בנימיני

בפיתוח מדיניות כמו דיונים בכנסת ושיבות במשרד המשפטים. למשל, היינו שם לאחרונה בעתירת טראנס-ג'נדרים בנושא הרישום בתעודת הזהות. המענה נמצא בשלבי גיבוש מדיניות. דוגמה נוספת היא ניתוקי החשמל. גם שם, אגב העתירה לבית המשפט העליון, אנחנו מעורבים בפיתוח מדיניות.

אם הזכרתם את ניתוקי החשמל, אחד הפרויקטים המרכזיים של הקליניקה, איך זה התחיל?

עו"ד ניר-בנימיני: "זה פרויקט שהתחלנו לפני שלוש שנים בעקבות עתירה בעניין ניתוקי מים שהגשנו והצליחה לשמחתנו לשנות את המציאות. היום אסור לנתק מים כדי לגבות חוב. זיהינו שיש איזשהו כשל בניתוקי חשמל והתחלנו לטפל במקרים פרטניים מהשטח של אנשים שנותקו מחשמל. יצרנו מערכות יחסים

עו"ד ניר-בנימיני: "הקליניקה נוסדה בשנות התשעים כדי לטפל בכל מכלול הנושאים הקשורים לאפליה בחברה הישראלית, כולל הקהילה הלהט"בית ובעלי מוגבלות. דגש מיוחד הושם על הזכויות של המיעוט הערבי, ולשם כך גם נקבע שהקליניקה תנוהל על ידי שני עורכי דין, האחד יהודי והאחר ערבי".

מוסיף **עו"ד שבאיטה:** "בכלל, המושג של זכויות אדם הוא כל כך כללי שאפשר לכלול בו כל זכות נגזרת, כגון זכויות חברתיות וזכויות בתחום העבודה והרווחה".

הלקוחות שאתם מייצגים הם גם אנשים פרטיים וגם ארגונים לא-ממשלתיים, נכון?

עו"ד ניר-בנימיני: "בדיוק. היסטורית, לחלק גדול מהארגונים בחברה האזרחית לא הייתה מחלקה משפטית שעושה ליטיגציה, וכשארגון מסוים נתקל בשטח בתופעה כלשהיא אבל לא היה לו את כוח האדם או את היכולת ליזום הליכים משפטיים, הוא פנה אלינו כגוף שמתמחה בליטיגציה".

ולמה אדם פרטי שנפגע ממשוהו יפנה דווקא לקליניקה?

עו"ד שבאיטה: "הוא יכול לפנות לארגון שיש לו מחלקה משפטית, אבל אם נניח התיק לא נמצא בראש סדר העדיפויות של הארגון או שאין לאותו ארגון מספיק זמן או משאבים באותה עת, אזי אותו אדם יכול להעביר לנו את התיק ואנחנו נייצג אותו ואת הארגון, או כל אחד מהם בנפרד".

מעבר לליטיגציה, אתם עוסקים גם בפיתוח מדיניות?

עו"ד ניר-בנימיני: "ליטיגציה דורשת מאתנו גם מעורבות בהליכים מקבילים הנוגעים

עו"ד ניר-בנימיני: "לא הבנתי את מהות העניין עד שנפגשתי עם מישורי שסיפרה לי. תחשבו על זה, כשנכנסים לבנק וצריך להציג תעודת זהות, והמראה הוא של אישה לכל דבר אך בתעודת הזהות כתוב גבר, או להפך, אז חושבים שאתה רמאי".

עו"ד שבאיטה: "זה חוזר בכל מפגש עם הרשויות... בסניף דואר, שדה תעופה, משרדי ממשלה, קופת חולים. שם כמובן כבר מצאו פתרון מעשי ומשנים לפי רצון האדם בלי קשר למשרד הפנים. בעקבות העתירה שלנו המדינה חזרה בה מהעמדה שלה והסכימה שלא צריך לעבור ניתוח, אלא ועדת מומחים של משרד הבריאות. תפקיד הוועדה לוודא ולפקח שהאדם אכן עבר שינוי מגדרי. אנתנו, וכמובן חברי הקהילה, חושבים שגם זה פוגע בזכויות אדם. כלומר, למה ש'מומחים' יגדירו עבור האדם מי הוא ומה הוא לא? זה הרי מרכיב כל כך חשוב בזהות האישית הפנימית של האדם, ומה פתאום שמומחים יקבעו לי מה הזהות המגדרית שלי? לכן עכשיו אנתנו שוב מנסים לתקוף את הנוהל החדש".

אבל עצם זה שהוזמנת לדיון במשרד המשפטים בנושא אומר שיש איזשהו שיתוף פעולה מצד המדינה, לא?

עו"ד שבאיטה: "המדינה יודעת שאנתנו והקהילה לא אוהבים את הנוהל החדש של משרד הפנים. אני לא חושב שזה יתאפשר ללא הליך משפטי חדש. רוב המדינות דורשות איזשהו מסמך רפואי המעיד שהאדם נבדק על ידי רופא אבל לא על ידי ועדת מומחים בדומה לישראל. אני חושב שהמדינה תלך לכיוון הזה בסופו של דבר, כלומר לא ועדת מומחים אלא אישור רפואי".

”
מכל הארץ פנו אלינו
בנושא ניתוקי החשמל.
מדובר באימהות
חד-הוריות, קשישים,
אנשים שחיים בעוני,
משפחות שזקוקות
לאינהלציות לילדים
ומצוקות אישיות קשות
נוספות. מה שמרחף מעל
זו הטענה שחשמל היא
זכות יסוד.

עו"ד הישאם שבאיטה

הזהות היה צריך לעבור ניתוח לשינוי מין. ישראל היא אחת המדינות האחרונות במערב שדורשות את זה, וזה פוגע בצורה מאוד קשה באוכלוסייה הטראנס-ג'נדרית. לכן הגשנו עתירה בשם הקהילה הלהט"בית".

מאנשים עניים והתחילה לעבוד על גיבוש של כללים חדשים, אבל הרשות, כדרכה של רשות, עובדת לאט והפתרונות עדיין לא מספיק אפקטיביים".

ולכן הגשתם את העתירה?

עו"ד ניר-בנימיני: "העתירה לבג"ץ מבקשת שיתקינו כללים המאפשרים קיום בכבוד גם במדיניות של ניתוקי חשמל. העתירה מדרבנת ומזרזת את הטיפול בעניין. גם בסופו של התהליך שאנתנו נמצאים כרגע בעיצומו, בהנחה שהכללים שייקבעו לא יתנו מספיק ביטוי לחשמל כזכות יסוד או לצורך בקיום אנושי בכבוד, אנתנו נגיש עתירה נוספת על הכללים החדשים ברגע שייכנסו לתוקף. במקרים רבים התהליך הוא שנגיש עתירה מסוימת לבית משפט, המדינה תנסח משהו כפתרון ביניים, והשלב הבא הוא לתקוף את מה שנוסח, כי בדרך כלל הוא לא טוב".

ובעניין העתירה של הטראנס-ג'נדרים, כדוגמה לעבודה של הקליניקה...

עו"ד שבאיטה: "במשך שנים, כדי לשנות את המין במרשם האוכלוסין ובתעודת

לקיום בכבוד, ובכלל מדובר בפתרון טכני לא טוב משום שבבתים רבים אי אפשר להתקין אותו. הפתרון השני נקרא מת"ם (מונה תשלום מראש) שטוענים אותו בכסף: אתה משתמש וברגע שנגמר הכסף אתה מנותק, אבל גם זה בעייתי. אנתנו רואים אנשים שחיים במציאות חיים קשה ולוקחים הלוואות, מתחננים לשכנים, הכול כדי לקושש מאה או מאתיים שקלים כדי להתחבר, ואחרי שבוע הם שוב מנותקים כי אין להם כסף לתחזק לאורך זמן".

מה החזון שלכם בנושא?

עו"ד שבאיטה: "שלא יהיה מצב שלאדם עני לא יהיה חשמל".

עו"ד ניר-בנימיני: "ושאם לאדם יש חובות חשמל, שיגבו את החובות האלו בכלי הגבייה האזרחיים כמו שגובים חובות מאנשים, אבל לא להשתמש באמצעי של ניתוק חשמל כאקדח לרקת. ככל שהתחלנו לטפל במקרים, נוצר דיאלוג עם רשות החשמל – היא מבינה שיש בעיה ושיש צורך לתת מענה לגביית חובות

צילום: גל זורמני

עו"ד הישאם שבאיטה

ושיתופי פעולה עם לשכות רווחה, ועובדים סוציאליים מכל הארץ פנו אלינו בנושא. מדובר בסיפורים קשים – אימהות חד-הוריות, קשישים, אנשים שחיים בעוני, משפחות שזקוקות לאינהלציות לילדים וכל מיני מצוקות אישיות קשות. מה שמרחף מעל זו הטענה שחשמל היא זכות יסוד, וחייב להישמר מינימום מסוים לכל אדם באשר הוא. אם רוצים לנתק כדי לגבות חוב, אפשר לעשות זאת, בתנאי שמשאירים את המינימום שמאפשר לאדם לחיות בכבוד".

איך אפשר לנתק חשמל ולהשאיר מינימום?

עו"ד ניר-בנימיני: "אפשר, בניגוד למים. יש שני פתרונות חליפי ניתוק. האחד נקרא נתיך מוקטן, שנותן מאור מאוד קטן ומקרר, אבל לטענתנו, הנתיך המוקטן אינו מספיק

”

יש לנו יותר ויותר
תביעות אזרחיות
נזיקיות שמבקשות
פיצוי על עוולות
של פגיעה בזכויות
אדם. זה חדשני
משום שהכלי הנזיקי
הוא כלי שמעט
מאוד ארגוני חברה
משתמשים בו כדי
לקדם זכויות אדם.

עו"ד עדי ניר-בנימיני

אתם יכולים לתת דוגמה לתיק נזיקי?

עו"ד שבאיטה: "בתחום הדיוור יש לנו כמה תיקים בהם אנו תובעים חברות פרטיות או קבלניות שאינן מוכרות דירות לערבים, בעיקר בערים המעורבות, ואנחנו תובעים פיצויים. אנחנו צריכים להוכיח שהייתה כאן אפליה, שפנו ואמרו להם 'לא' בעוד שבמקביל נאמר 'כן' לרוכשים יהודים".

עו"ד ניר-בנימיני: "בשבוע הבא יש לי דיון על תביעה נגד מעביד שלא הסכים לקבל אדם עם HIV והגשנו תביעה לפיצויים בגין אפליה. בימים הקרובים תוגש תביעה אחרת של אדם בכיסא גלגלים שאמרו לו לרדת מהטיסה בגלל כיסא הגלגלים בטענה שזה לא בטיחות".

שיש לו רק ערך פדגוגי... ראשית, זה לא הוגן כלפי הלקוח. שנית, אני לא בטוח שיש בכך ערך".

לא מקובל לעשות זאת, למשל בארה"ב?

עו"ד שבאיטה: "נכון. יש קליניקות בארה"ב שכל התיקים שלהם תיקים לא אמיתיים. הם לומדים את הטכניקה המשפטית דרך משפט מבוסס או כל מיני סימולציות של משפט".

עו"ד ניר-בנימיני: "אפרופו העניין של אם ואיך להגיש תיקים, אנחנו מאמינים שבזה שאתה מגיש תיק אתה תורם לתהליך ועושה אותו רחב יותר, אבל התיק הוא רק אחת מהחוליות שמצליחות להניע את המנגנון הזה ולהוביל בסופו של דבר לשינוי חברתי. אנב עתירות לבג"ץ ככלי מסורתי לשינוי חברתי, מה שאנחנו מפתחים כבר שנים רבות זה שימוש בנזיקין ככלי לקידום זכויות אדם".

נזיקין?

עו"ד ניר-בנימיני: "יש לנו יותר ויותר תביעות אזרחיות נזיקיות שמבקשות פיצוי על עוולות נזיקיות של פגיעה בזכויות אדם. זה חדשני משום שהכלי הנזיקי הוא כלי שמעט מאוד ארגוני חברה משתמשים בו כדי לקדם זכויות אדם. זה משהו שנתפס כזר בפעילות של ארגונים בדרך כלל, אך עם השנים אנחנו משוכנעים שזה למעשה כלי מאוד אפקטיבי במקרים מסוימים".

מה עם תביעות ייצוגיות?

עו"ד שבאיטה: "במקרים רבים זה לא מתאפשר מכל מיני סיבות".

למה ש'ועדת מומחים'
תגדיר עבור האדם
מי הוא ומה הזהות
המגדרית שלו? זה
הרי מרכיב כל כך
חשוב בזהות האישית
הפנימית של האדם.
לכן אנחנו שוב
מנסים לתקוף, מטעם
הטראנס-ג'נדרים, את
הנוהל החדש בנושא
רישום המין בתעודת
הזהות.

עו"ד הישאם שבאיטה

אז הערך החינוכי משולב בערך המעשי?

עו"ד שבאיטה: "זה יותר מורכב מזה. לצד זה שאנחנו אוניברסיטה ועוסקים בשיקולים פדגוגיים, אנחנו גם עורכי דין בתחום של שינוי חברתי ומאמינים שבכל זאת נצליח לשנות משהו, גם אם זה קצת תמים. בנוסף, היות שהעבודה שלנו נוגעת בזכויות של אנשים, חשוב שהדברים יגיעו לבית משפט ולדיון ציבורי, גם אם התיק חסר סיכוי לכאורה. אנחנו מאמינים שככל שיהיו יותר הליכים בבית משפט, זה יגרום לכך שהמערכת המשפטית תיתן מענה לסוגיה מסוימת ותחולל שינויים בחקיקה. יחד עם זאת, אנחנו לעולם לא נגיש תיק

נראה שהפעילות בקליניקה מאפשרת לסטודנטים חשיפה ייחודית לליטיגציה שבלעדיה אולי לא היו חשופים לה, בוודאי בשלב זה של השכלתם.

עו"ד ניר-בנימיני: "כשאנחנו מתעסקים בתיק מסוים ורואים כיצד בית המשפט מתנהל, הסטודנטים נחשפים גם לנקודות כשל בליטיגציה ולסוגיות כגון חסמים בבית המשפט. לעתים הליטיגציה איבדה את הרלוונטיות שלה וכבר אינה מתאימה בתיק מסוים. יחד עם זאת, החיבור בין התיאוריה לבין העשייה המעשית נותן סיבה להמשיך ולהגיש את התיקים האלה, גם אם פרקטית זה לעתים חסר תועלת".

”

**כמי שהייתה גם
סטודנטית בקליניקה.
החווייה הזאת של
סטודנט בקליניקה,
בה אתה נחשף כמעט
בפעם הראשונה למגע
עם לקוחות ולכוחו
הרב של המשפט
להניע תהליכים,
מותירה בך חזותם
עמוק לשנים רבות.**

עו"ד עדי ניר-בנימיני

בקליניקה. החוויה הזאת של סטודנט בקליניקה, בה אתה נחשף כמעט בפעם הראשונה למגע עם לקוחות ולכוחו הרב של המשפט להניע תהליכים, מותירה בך חזותם עמוק לשנים רבות.

אתם גם מעודדים סטודנטים להציע תיקים משלהם, שזה מאוד ייחודי לקליניקה.

עו"ד שבאיטה: "כן. אנחנו מאפשרים לסטודנטים להציע תיקים יזומים, ואם יש לתיקים עילה משפטית חזקה גם ננסה להגיש אותם. אבל התרגיל אינו סתם לצורך פדגוגיה. הכוונה היא להראות לסטודנטים עד כמה קשה לבנות ולטעון תיק בבית משפט. צריך למצוא עוולה שלא נדונה מעולם בבית משפט, או נדונה לפני זמן רב, שיש לה גם פתרון משפטי ישים וגם לקוח אמיתי, כלומר לא איזו ישות תיאורטית. במשך החודש שהסטודנטים צריכים להכין את המטלה הזאת הם פונים לארגונים, עוקבים בעיתונים אחרי עוולות ומפתחים עין חדה לנושא. הסטודנטים מציעים את התיקים, אנחנו דנים בסיכויים שלהם ומנתחים יחד את הבעיות, ולעיתים מגישים את התיקים האלו לבית המשפט. זה גורם לכך שהסטודנט מרגיש שהוא השפיע על הפעילות של הקליניקה, והיו לא מעט תיקים גדולים לאורך השנים שהתחילו מתיק יזום של הסטודנטים."

מה הביקוש בקרב הסטודנטים לנושא של זכויות אדם בימינו? עד כמה ניתן לחדש בנושא של זכויות אדם?

עו"ד שבאיטה: "זו אחת הקליניקות היותר מבוקשות."

חברת התעופה, למשל, מוכנה ללכת לבית משפט על דבר כזה?

עו"ד ניר-בנימיני: "רוב התיקים האלו נגמרים בפשרות. אבל הכלי הנזקי חושף את הסטודנטים לעוד כלי משפטי, לשאלות של מתי עדיפה תביעה נזיקית, מה היתרון של מתי עדיפה תביעה נזיקית, מה הם הקשיים ואיך אנחנו מעריכים את הנזק של הפגיעה בכבוד האדם, של אפליה. אלו תיקים שמזיזים דברים, שמשנים חיים, ויש להם ערך פדגוגי חשוב ומעניין לסטודנטים. אני יכולה לומר את הדברים מהמקום הקצת נוסטלגי שלי, כמי שהייתה גם סטודנטית

מה? פעם ראשונה שאדם בכיסא גלגלים רוצה לטוס?

עו"ד ניר-בנימיני: "התברר שחברת הצ'רטר הורידה אותו. אנו מגישים תביעה נזיקית נגד חברת התעופה."

עו"ד שבאיטה: "בפקודת הנזיקין, באופן עקיף, יש חוק איסור אפליה האוסר על אפליה על ידי גורמים פרטיים נגד קבוצות מיעוט על בסיס מגדר, לאום, גזע, צבע עור, גיל ומוגבלויות. כעיקרון, פקודת הנזיקין מפנה לחוקים נזיקיים הקשורים באופן ספציפי לאפליה, ואנחנו משתמשים בחוקים האלו בתיקים שלנו."

רופאה מאפשר לסרב לעשות פעולה כזאת? אנחנו מייצגים את הלסביות, אבל תמיד נציף את השאלות האלה ונהיה פתוחים לשמוע גם דעות שאומרות שכן, שזכותו של אדם לסרב לתת טיפול אם זה בניגוד למצפנו."

יש טענות של פוליטיזציה של הקליניקה?

עו"ד שבאיטה: "אנחנו עוסקים לפעמים בסוגיות שנויות במחלוקת, אבל לא בנושאים פוליטיים במובן המפלגתי."

מה המשמעות של העבודה בקליניקה והאם זה שינה את גישתכם למקצוע?

עו"ד ניר-בנימיני: "זו זכות לעבוד במקום שמאפשר לך לעשות עבודה משמעותית עם תיקים משמעותיים עבור אדם אחד או קבוצה שלמה, ובאמת לכל תיק יש ערך אמיתי. גם לחשוף את הסטודנטים לתיקים האלה ולדעת שהם נחשפים לסוגיות ולאוכלוסיות שהם לא נחשפו אליהם עד היום, ואולי גם לא ייחשפו בעתיד – גם לזה יש ערך אמיתי. מעבר לזה, במישור האישי, נחמד לי לחשוב על העבודה שלי גם בעין ספקנית וביקורתית. אני מרגישה שזה מפתח אותי גם כאדם וגם כעורך דין. ככל שאני יותר נחשפת ומתחבטת וחושבת על הדילמות – דבר שאולי פחות קיים במקום אחר – זה הופך אותי לעורכת דין יותר טובה. זה שאנחנו חייבים לדבר על זה כל הזמן ולנתח את הסוגיות השונות עם הסטודנטים, בינינו ובשיעורים, מכריח אותנו לעשות תהליך מחשבתי עמוק על כל תיק ומוסיף ערך עצום." |

עו"ד ניר-בנימיני: "אנחנו מעודדים אווירה שמערערת, מפקפקת ומדברת על הכול ומנסה להעלות סוגיות שנויות במחלוקת ולדבר עליהן מכל הכיוונים ולשמוע מגוון דעות. לכן מאוד חשוב לנו שהתמהיל של הסטודנטים בקליניקה יהיה מגוון ואנחנו משתדלים שיהיו סטודנטים ערבים, דתיים וכד'. ככל שהתמהיל שלנו יהיה מורכב יותר, זה עדיף מבחינתנו, ואנו מנסים שהשיח הזה יהיה גם חלק מהשיעורים, כלומר שהרפלקציה, הניתוח והמחשבה על הדברים – בין אם מדובר על זכויות להט"בים, פונדקאות או זכויות נשים – מקבלים במה ראויה גם אם מדובר לעתים בזכויות מתנגשות. למשל, יש לנו תיק של רופאה דתית שסירבה לעשות הזרעה לזוג לסביות, אך האם חופש המצפון של

טעמי צדק על אוכל, אתיקה, משפט ותרבות

בתיאורו את השפעתו הסמויה לרוב מן העין של המשפט על חיי היום יום כתב פרופ' מני מאוטנר – העורך הראשי היוצא של סדרת "משפט חברה ותרבות" שבמסגרתה יצא הספר "לחם חוק: עיונים במשפט ואוכל" שערכנו במשותף – את הדברים הבאים:

"בשעה הראשונה של היום, עוד בטרם עזבתי את ביתי, עוטף אותי המשפט מכל עבר... הוא מאפשר לי לרכוש חלב ודגנים לארוחת הבוקר. הוא מחייב את יצרן החלב לקיים רמה מסוימת של היגיינה בייצור החלב ובשיווקו. הוא מחייב את יצרן הדגנים למסור לי מידע מסוים אודות הרכבם התזונתי ומחירם."

המשפט מעצב את מה שנמצא על הצלחת שלנו בדרכים רבות. אפילו רשימת הדרכים המנוונות עליהן עמד פרופ' מאוטנר אינה ממצה את הקשר שבין המשפט ובין מה שבקערת דגני הבוקר והחלב. כללי המשפט וחוזי הצרכנות מספקים רשת נורמטיבית שמאפשרת שיווק החלב והדגנים ורכישתם, כמו-גם את המידע שיימסר על אודות ההרכב התזונתי שלהם ועל מחירם. כללי בטיחות המזון מבטיחים את ההיגיינה של מזונות אלה, וזאת לצד כללי פיקוח ותקנים שעשויים להסדיר את עצם ההרכב התזונתי והמחיר.

באופן עקיף יותר, ישנם כללים המסדירים את מכסות הייצור של החלב ואת עיבוד הקרקע המאפשרת גידול הדגנים שמהם עשויים דגני הבוקר, וכללים הקובעים את היחס בין ייצור חלב בישראל ובין יבוא שלו. כמן כן, ישנם כללים המסדירים את היחס לבעלי חיים שנדרשים לתעשיית החלב, כללים הנוגעים לסימון הכשרות (או העדר הכשרות) של מרכיבי ארוחת הבוקר, תנאי העבודה של העובדים בתעשיית

פרופ' אייל גרוס וד"ר יופי תירוש, מרצים בפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן, מציעים טעימה מהספר החדש בעריכתם, "לחם חוק: עיונים במשפט ואוכל", הדן בהיבטים האתיים והחברתיים של אוכל וזכויות יוצרים ומספקים הרבה מזון למחשבה.

”

הספר מהווה מסד מקומי לתחום שפורח בשנים האחרונות בעולם, Food law and policy שאנו מכנים בקצרה משפט ואוכל.

ד"ר יופי תירוש

פרופ' אייל גרוס

משפטי שאין בו שאלות הקשורות לאוכל, והמאמרים בספר נוגעים בתחומי משפט רבים – משפט חוקתי וזכויות חברתיות, משפט בין-לאומי, דיני תאגידים, דיני סחר חוץ, משפט עברי, דיני פליטים, דיני נזיקין, דיני הגנת הצרכן, ביואתיקה ומשפט, משפט פלילי-מינהלי, דיני קניין רוחני ועוד. לצד המאמרים המשפטיים, הכרך כולל גם מסות קצרות של אנשים שיש להם עיסוק או זיקה לאוכל מפרספקטיבות שונות, כמו מסעדות וקולינריה, מומחיות יין, אמנות, עיתונות חוקרת ועוד.

אחרי המבוא וריאיון עם קלודיה רודן, כותבת אוכל חשובה ומשפיעה, בספר ארבעה שערים. השער הראשון, "ביטחון תזונתי והזכות למזון", עוסק בפונקציה הבסיסית ביותר של אוכל, כחיוני להישרדות האורגניזם האנושי, ובתפקיד המשפט בהבטחת נגישות למזון. הטקסטים בשער השני, שכותרתו "אתיקה של אכילה והאכלה, תזונה והזנה", עוסקים בהיבטים אתיים של מזון ואכילה, כגון שאלות הנוגעות ליחס לבעלי חיים, ומציגים שאלות על סבל, אחריות, כוח ואמת. כל המאמרים בכרך עוסקים בצורה כזו או אחרת בממדים הזהותיים והתרבותיים של אוכל, אך בשער השלישי, "אוכל, זהות ותרבות", קיבצנו את הטקסטים המטפלים בשאלות אלה באופן הישיר והמקיף ביותר ונוגעים בשאלות כמו אכילת חזיר, תרבות האוכל הגלובלית ועוד. השער הרביעי והאחרון של הכרך, הקרוי "אוכל וגבולות", עוסק בזיקות ההדדיות שבין אוכל לבין תחומים מרחביים – גיאוגרפיות, פוליטיות, תרבותיות. לגבולות מדינתיים יש, כמובן, השפעה דרמטית על תחומים כמו נגישות למזון, תרבויות קולינריות, או תנאי העסקה של עובדים בתחום המזון. אך לא רק גבולות לאומיים מעסיקים את

כותבי הטקסטים בשער זה. הוא עוסק בגבולות אזורים תת-מדינתיים ועל-מדינתיים, בגבולות בין דיסציפלינות של ידע אקדמי, ובגבולות שהם בעת ובעונה אחת מוכחים וקיימים, נזילים ויציבים, כמו גבולותיה של ישראל מאז הקמתה.

כמאמר הפתגם, נדרש כפר שלם כדי להוציא לאור ספר, בוודאי ספר עב כרס ששותפים לו כותבים רבים. מלבד העבודה עם הכותבים והכותבות, עם השופטים החיצוניים, עורכת הלשון, המעצבת, רכזת המערכת והעורך הראשי – גולת הכותרת מבחינתנו הייתה החלק המאוד משמעותי שלקחו הסטודנטים חברי המערכת בתהליך. שלושת עורכי המשנה ניהלו ביד רמה את תהליך העבודה על כל מאמר, תוך שאנחנו מבשרים יחד את מדיניות העריכה ואת הקו הרעיוני והסגנוני של הספר. הסטודנטים חברי המערכת הוסיפו לשיפוט החיצוני הערות משלהם, בדרך כלל רציניות ומעמיקות, שבלי ספק שיפרו את המאמרים בתהליך רב שלבי של משוב, שילוב הערות, עוד משוב וכו'. תהליך עבודה כזה הוא חוויה ייחודית של בתי ספר למשפטים בעולם ובארץ, ונראה שהן הסטודנטים והן הכותבים יצאו ממנו נשכרים.

כאשר התחלנו לעבוד על הספר, חששנו שבשל ראשוניותו של התחום לא יהיו לנו מספיק חומרים איכותיים להחזיק ספר. לשמחתנו ולהפתעתנו, מספר ההצעות שקיבלנו בתגובה לקול הקורא היה גדול פי כמה ממספר המאמרים שיכולנו לקבל. אנו מקווים שהספר יעורר את תאבונם של חוקרים, סטודנטים ומשפטנים נוספים להמשיך ולפתח את התחום בישראל. |

פרופ' אייל גרוס וד"ר יופי תירוש

לחם חוק: עיונים במשפט ואוכל
עורכים: אייל גרוס ויופי תירוש

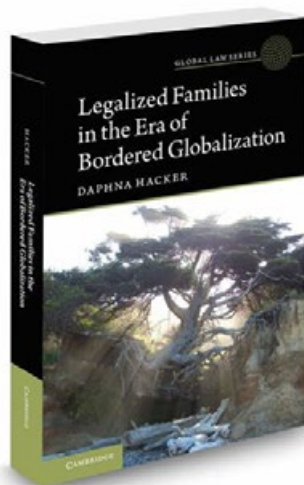
של מגזין בית הספר למשפטים של אוניברסיטת הרווארד זמן קצר קודם לכן, ועל פיה "משפט ומדיניות אוכל" הוא כנראה הנושא ה"חם" ביותר בבתי ספר למשפטים כיום. המגזין של בית הספר למשפטים של אוניברסיטת הרווארד הקדיש לנושא כתבת שער ב-2014.

כעת זהו תחום פורח גם אצלנו. בשנת 2010 נערך בפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן, ביוזמתה של יופי תירוש, כנס בנושא, ויופי גם מלמדת מאז את הסמינר הראשון ועד כה היחיד בתחום זה באקדמיה הישראלית. בעריכת הספר ביקשנו לפתח את הנושא בשל חשיבותו, חשיבות שנובעת מהתפקידים של אוכל ושל משפט בחיינו, והערך שראינו בהארת המקומות בהם השניים מצטלבים.

הדרכים שבהן עוסק המשפט באוכל מגוונות ומושפעות מריבוי המשמעויות והתפקידים שלו בחיינו. אין תחום

המזון, ואמות מידה מומלצות הנוגעות לכמות הסוכר שמותר לשים בדגני הבוקר. כללים נוספים נוגעים להגנת קניין רוחני על המתכון לדגני הבוקר וזהות הזרעים שמהם גודלו הדגנים, וכללים המתייחסים לחופש הביטוי במידה שהסוּעֵד ירצה לכתוב ביקורת על המוצרים שאכל. נוסף על הכללים הרבים שמקורם במשפט המדינה, ישנם כללים שמקורותיהם אחרים, כמו כללי כשרות, כללי אתיקה בשאלות של אכילת מזון מן החי, טעמי בריאות, שיקולים סביבתיים ועוד.

הספר מקווה לתרום להפיכת הדרכים בהן המשפט מסדיר את שאלת "מה על הצלחת" לפחות סמויות מן העין. הוא מהווה מסד מקומי לתחום שפורח בשנים האחרונות בעולם, Food law and policy שאנו מכנים בקצרה משפט ואוכל. בסימפוזיון בנושא שנערך בשנת 2013 באוניברסיטת ייל צוטטה אמירה בהסכמה, שהופיעה בכתבה

מה קורה למשפחות בעולם גלובלי שבו עוברים אנשים ורעיונות במהירות ממדינה למדינה, ומה תפקיד המשפט בעיצוב ה"משפחתיות" העכשווית, הטרנס-לאומית? שוחחנו עם פרופ' דפנה הקר מהפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן והתכנית ללימודי נשים ומגדר על ספרה החדש בנושא, שראה אור רק בחודש שעבר.

של ייבוא מהגרות עבודה מהפיליפינים כמענה לצורך בטיפול בהורים המזדקנים. אני מתייחסת למעט המחקר שיש על זה, בעיקר בהקשר של הילדים של אותן פיליפיניות, שנשארים בפיליפינים. יש בפיליפינים עשרה מיליון ילדים שלפחות אחד מההורים שלהם לא נמצא בפיליפינים, ונשאלת השאלה מה זה עושה למשפחתיות שם. גם בתוך המשפחה הישראלית, אליה מגיעה המטפלת הסיעודית, פעמים רבות היא הופכת לתחליף-ילדה, או תחליף-נכדה, וזה מעורר שאלות בקשר להבחנות בין זרים לבין בני המשפחה.

"אני חושבת שלא ניתן להבין כיום את מושג המשפחה, ואת התפקיד של המשפט בניהול וביצירת מה שניתן לקרוא לו משפחתיות, מבלי להבין את ההקשר הגלובלי", מסכמת פרופ' דפנה הקר את תמצית ספרה החדש. בה בעת היא מתעקשת על המושג שטבעה - Bordered Globalization - כדי להדגיש את העובדה שגם בעידן הגלובלי גבולות ממשיכים להיות מאוד משמעותיים.

"איך מנהלים היום משפחה לאור יחסי הגומלין בין גבולות וגלובליזציה? קחי לדוגמה את התופעה הכל כך ישראלית

זרקור על מחקר

(דיני) משפחה זה לא מה שהיה פעם

”

פרקי הספר
מקבילים למהלך
חיים של תא
משפחתי, מזוגיות
והולדת ילדים ועד
זקנה.

פרופ' דפנה הקר

להפיל, והשני, של ישראלים ופונדקאיות בהודו. אני מראה איך בשתי התופעות האלה מגדר משחק תפקיד מרכזי ואיך מדינות לאום או מתנגדות לגלובליזציה או משתפות פעולה. אני קוראת לזה *familial globbordered hypocrisy*, כלומר כשמדינת לאום מאפשרת לאזרחים שלה לעשות בחו"ל את מה שהיא לא מאפשרת להם לעשות בבית. למשל, ישראל לא מאפשרת להומואים להיעזר בפונדקאית ישראלית, אבל כן מרשה להם להביא תינוקות מהודו. אלא שלאחרונה, הודו, ואח"כ נפאל ותאילנד, סגרו את הגבולות שלהן ולא מאפשרות עוד פונדקאות לאזרחים זרים. זו דוגמה נדירה למדינת לאום שעוצרת רווחים וקפיטליזם גלובלי."

בהמשך את מדברת על הבעיה של רעב של ילדים במדינות מתפתחות ובדרכים שלכאורה נועדו להתמודד עמו.

"אני בוחנת שלוש דרכי התמודדות. הראשונה, כשההורים מהגרים ושולחים את הכסף הביתה. יש לנו במערב איזושהי אשליה שזה פתרון טוב שמבטיח שהילדים

את עוסקת גם בשאלה אם לאזרח יש זכות להביא בן זוג למדינה שלו, כאשר יש עכשיו חרדה גוברת באירופה סביב השאלה הזאת בדיוק.

"כן. מה שפעם היה מובן מאליו – ברור שלאזרח יש זכות להתחתן עם מי שהוא רוצה ולחיות אתו במדינתו – היום יש יותר ויותר נהלים שמנסים למנוע את זה. בדומה, אני מציעה את רעיון האזרחות ההורית (Parental Citizenship) ושואלת אם לילד ולהורה יש זכות לחיות באותה מדינה. למשל, בארה"ב יש ארבעה וחצי מליון ילדים שלפחות אחד מההורים שלהם הוא לא אזרח אמריקאי בעוד שהילדים הם אזרחי אמריקה. אני דנה בהתעלמות של מנגנון הגירוש של מהגרים שנכנסו לארה"ב באופן לא חוקי מקשרים משפחתיים, התעלמות שגורמת לסיפורים קורעי לב."

אם הזכרנו ילדים, את נוגעת, בהקשר הגלובלי, כבר בשלב של עצם ההולדה.

"אני בוחנת שתי תופעות. האחת היא סיפורן של נשים איריות שנוסעות לאנגליה כדי

”

מצב שבו ההורה
שהלך לעולמו
הוריש משהו
לפיליפינית –
זה כבר ייחשב
בעיני המשפחה
לבגידה.

תוכלי לתת דוגמה?

"כן, למשל במקרים שבהם ההורה מוריש רכוש לאותה מטפלת סיעודית. זה מתחיל כבר ב'שבעה'. אנחנו רואים מודעות אבל שבהן מוזכרת המטפלת, אבל בני המשפחה לא יראו בעין יפה מצב שבו ההורה שהלך לעולמו הוריש משהו לפיליפינית – זה כבר לא. זה ייחשב בעיני המשפחה לבגידה. בכלל, אני מדברת בספר על דברים רבים שנויים במחלוקת, גם במטרה להיות חתרנית. בסוגיות רבות – כאשר בוחנים אותן דרך עדשה

גם האופן שבו הספר ערוך הוא מקורי – הפרקים מקבילים למהלך חיים של תא משפחתי כשאת בוחנת את השלבים השונים, מזוגיות לזקנה. בואי נתחיל מנקודת הלידה של המשפחה, כלומר הזוגיות. את מדברת, בהקשר הגלובלי, על עד כמה זה קשה כשבני הזוג מגיעים מתרבויות ומדות שונות.

"נכון, וגם על המפגש של זוג עם מדינה שהיא לא המדינה שלו. אחד הנתונים המעניינים זה שבאנגליה שליש מהמוסלמים לא נישאים באופן רשמי בעיני המדינה, למרות שבאופן תאורטי הם יכולים, גם אם מדובר בנישואים דתיים, אבל הם לא טורחים להירשם, ולכן בעיני המדינה הם רווקים. יש לזה השלכות, למשל, על הזכויות הרכושיות של האישה"

גלובלית ומבינים כיצד הדברים מתקשרים, מעבר לסוגיות הפרטיקולאריות, אי אפשר להמשיך לדבר על דיני משפחה כתופעה לאומית. הספר הוא מעין קריאת תיגר ראשונית וניסיון לערער את התחום."

איך הגעת לעסוק דווקא בתופעות הללו?

"התחום של דיני משפחה פתאום נראה לי צר מדי בשביל להבין משפחתיים. דיני אזרחות, דיני הגירה, דיני עבודה, משפט בין-לאומי, פרטי וציבורי – כל אלה הופכים להיות רלוונטיים לרגולציה של משפחתיים. אני קוראת לזה Families Laws, כלומר גם ריבוי של צורות משפחה וגם של כל מיני ענפי משפט, מעבר לדיני המשפחה המסורתיים."

”

**לעיתים מדינת לאום
מאפשרת לאזרחים
שלה לעשות בחו"ל
את מה שהיא לא
מאפשרת להם
לעשות בבית. למשל,
ישראל לא מאפשרת
להומואים להיעזר
בפונדקאית ישראלית,
אבל כן מרשה להם
להביא תינוקות
מהודו.**

יחלצו מהעוני. אני מראה שאין מספיק ראיות שהכסף אכן מגיע לילדים ועושה להם טוב, ובנוסף, טוענת שיש לשים לב להבדל העצום שבין השיח המערבי, לפיו ילדים צריכים את שני ההורים שלהם, לבין ההתעלמות המוחלטת מהעובדה שהילדים האלה, במזרח, נשארים בלי ההורים שלהם. פתרון אחר הוא עבודת ילדים. השיח הבין-לאומי קובע שאסור שילדים יעבדו, שמדובר בניצול ואפילו בסחר בילדים. עם זאת, במדינות רבות אין ברירה. הם צריכים לעבוד כדי לאכול, ולהפך, לטעמי למערב יש מה ללמוד מהאופן שבו מבינים משפחתיות במזרח, ככוללת לא רק זכויות, אלא גם חובות, ותרומה של כל בני המשפחה למשק הבית.

ומעבר לשליחת הכסף הביתה או עבודת ילדים, מה עוד נעשה בנוגע לילדים באותן מדינות?

”לכאורה, פתרון נוסף הוא אימוץ בין-לאומי. אלא שלכל מדינה יש בהקשר הזה את הסיפור שלה, כלומר זה נשמע

כמו סיפור גלובלי אבל זה לא. למשל, האמריקאים חוקקו חוק שמאוד הרגיז את הרוסים נגד שחיתות של פוליטיקאים ברוסיה. שבועיים לאחר מכן הוציאה רוסיה הנחיה האוסרת אימוץ של ילדים

רוסיים על ידי אמריקאים. וכך היה! הופסקו תהליכי אימוץ באמצע... כשברוסיה יש בתי יתומים מזעזעים. זה נכון שיש סחר בילדים וסיפורים קשים של ילדים שננבנים מהוריהם – למשל בגואטמלה – מצד שני, אפשר לשאול מדוע אפריקה לא מייצאת ילדים, וכאן, למשל באתיופיה, זה סיפור של גאווה לאומית, לצד התפיסה שלילת עדיף לחיות בעוני או במוסד, העיקר שיישאר באפריקה.”

גם סין היא דוגמה מעניינת בהקשר הזה, התכנית להגבלת הילודה.

”נכון. היו הרבה תינוקות בנות לא רצויות, אבל כל מיני שינויים פנימיים בסין הביאו לדעיכה של התופעה הזאת כך שסטטיסטית יש ירידה בתופעת האימוץ הבין-לאומי, אבל זה לא מושפע בהכרח מתהליכים גלובליים. במובן זה המושג גלובליזציה הוא מושג מטעה. הוא מייצר לנו דמיון של עולם חסר גבולות, כשהעולם למעשה רווי בגבולות, ולכל מדינה, לפחות בהקשר הזה, יש הסיפור שלה.”

בפרק השביעי את מדברת על אלימות נגד ילדים ושמה בכפיפה אחת ברית מילה, מילת נשים ותחרויות יופי של ילדות בארה"ב!

”כן, אני שואלת למה תחרויות היופי לילדות קטנות, שזו תעשייה שלמה בארה"ב ומופצת לכל העולם, נחשבת לגיטימית, וטוענת שחייב להיות על זה פיקוח משפטי. אבל אני גם מדברת בפרק הזה על חטיפת ילדים. האמנה נגד חטיפת ילדים דמינה אבות שחוטפים את ילדיהם, אך הסטטיסטיקה מראה שהיום בעיקר אימהות חוטפות את הילדים למדינות המוצא שלהן, ומה שאמור היה להגן על האימהות בעצם עכשיו פוגע בהן.”

אבל ברית מילה, לדוגמה, זה עניין של השקפה תרבותית. מה ההיבט הגלובלי פה?

”למשל העובדה שגרמניה ניסתה לאסור על זה, כאשר מאז האינקוויזיציה או השואה יהודים לא רגילים לאיסורים כאלה. בשנים האחרונות, בעקבות הגירה המאסיבית של מוסלמים לאירופה, ברית המילה הפכה ליותר נפוצה, ולכן גם הדיונים עליה הפכו ליותר נפוצים, כולל קריאות לאיסור גורף בשם זכות הילד לשלמות הגוף. אם כבר הזכרנו דברים שמשותפים לשתי דתות ומושפעים זה מזה, אחד הסיפורים שאני מספרת בספר הוא על גישור דתי בדיני משפחה. למשל בקנדה היהודים תמיד פנו לגישור בדיני משפחה – הולכים לרב, או לבית הדין, והם עוזרים לזוגות להתגרש. ואז המוסלמים אמרו

”
**למה תחרויות היופי
לילדות קטנות, שזו
תעשייה שלמה
בארה"ב ומופצת
לכל העולם,
נחשבת
לגיטימית?**

”

אחת המוטיבציות
הגדולות ביותר
להגירה היא
המשפחה, ואם לא
הבנו את זה, לא
הבנו הגירה.

ומה טובתם. כאשר לקוחה מתייעצת בנוגע לרכישת דירה במדינה אחרת, עורכת דין טובה צריכה להתייחס גם להיבטים המשפחתיים של רכוש משותף, מתנה, הורשה ומיסוי. כאשר זוג מגיע להתייעץ על הסכם קדם נישואין, עורך דין טוב צריך להציף את האפשרות של הגירה זמנית או קבועה. המציאות המשפחתית היום היא כל כך מורכבת, שעורכי דין צריכים לצור קשרים עם עורכי דין מתחומי משפט נוספים וממדינות אחרות כדי להצטיין בעבודתם ולתת לבני המשפחה את הייעוץ המשפטי הטוב ביותר.”

משפחתיים אין תחליף. מצד שני, אני לא אומרת שהמשפחה היא מעל הכול. אם אני כמדינה צריכה לבחור בין מתן אשרה לפליט מלחמה שייהרג אם יישאר בסוריה לבין הזכות של דור שלישי הודי באנגליה להביא קרוב משפחה מהודו למטרות נישואים, אני מעדיפה את הפליט.”

מה את מקווה שהספר הזה ישיג?

”אני מקווה שהספר ישנה את האופן שבו רבים מבינים, חוקרים ומלמדים משפחיות ודיני משפחה. מחקר סוציו-משפטי של המשפחה שנשאר רק בגבולות מדינת הלאום הוא מחקר חלקי. אני מקווה גם שעורכי דין, מגשרים ושופטים שעוסקים במשפחיות יראו את הלקוחות שלהם כחלק ממאגר של יחסים בין גלובליזציה וגבולות. זה נכון לעורכי דין שמתמחים בדיני משפחה, אבל גם למשפטנים מתחומים אחרים כמו דיני הגירה ודיני עבודה. לדוגמה, שופטת שעוסקת בשאלת גירוש של מבקש מקלט חייבת להתייחס לשאלה אם יש לו ילדים בישראל

תמות מרכזיות כמובן. למשל, הרלוונטיות הקריטית של סוציולוגיה למשפט. אני גם סוציולוגית, ובהתאם לכך הספר רווי במחקרים ובנתונים, למשל בהקשר של אמנת האג בעניין חטיפת ילדים כפי שהזכרתי. הרעיונות יכולים להיות מאוד יפים, אבל ברגע שיש בדיקה ובקרה על מה זה עושה במציאות מתברר שאנחנו יכולים לגרום ליותר נזק מתועלת.”

ואם היית צריכה לבחור תמה מרכזית?

”אז היא שהמשפחה זה לא סרח עודף. זה חלק מהביקורת שלי בכלל על השיח על גלובליזציה. כשמדברים או מלמדים על גלובליזציה, השיח הוא בדרך כלל מסחרי או פוליטי במובן של יחסים בין מדינות, פליטים והגירה. הספר שלי מראה שאחת המוטיבציות הגדולות ביותר להגירה היא המשפחה, ואם לא הבנו את זה, לא הבנו הגירה. במובן הזה הספר הוא שמרני, משום שהוא לא עושה דה-קונסטרוקציה של מוסד המשפחה ומציע אלטרנטיבות לחיי משפחה. זה ספר שאומר שליחסים

”

התפיסה של דיני
משפחה מתמקדת
רק בילדים קטינים.
ההנחה היא
שהיחסים בתוך
המשפחה נגמרים
כשהילדים בני 18,
כשלמעשה רוב
חיינו זה יחסים בין
הורים לבין ילדים
בגירים.

מטורפים של אלפי שקלים בחודש עבור ההורה, ואף אחד לא התכונן לזה כי אף אחד לא יודע שזה מה שהחוק אומר.”

אפשר לכתוב על הנושאים שאת עוסקת בהם בספר סדרת כרכים. איך אפשר להכניס הכול לספר אחד?

”אז מתנצלים בהתחלה, ואומרים שזו 'ארוחת טעימות', 'אומרת פרוף' הקרבביון. 'אין פה שום יומרה לפתור את כל הבעיות. מכיוון שמדובר בספר חלוצי וראשון, דווקא לתמונה הפנומית יש כוח משלה. היומרה לפתרונות גורפים היא לא ריאלי, וכנראה גם לא נכונה מוסרית, אבל יש בספר כמה

אבל זו לא שאלה של משפט חוקתי? כלומר, עד כמה אתן למיעוט לפגוע בערכים הבסיסיים שלי מתוך ספק כבוד אליו, או ספק התנשאות עליו, כלומר שבני התרבות האחרת ימשיכו לרצוח אחד את השני על בסיס כבוד המשפחה או למול את ילדיהם.

”ברמה הכללית זה יכול להגיע למשפט חוקתי, אבל זה מופיע כל הזמן בסכסוכים בין בני זוג. יש למשל ספר מעניין על המעמד של הסכמי קדם נישואים בין בני זוג מוסלמים. כל נישואים בין מוסלמים כרוכים בזה. עכשיו שאלת התוקף המשפטי של הסכם קדם נישואים שייכת לדיני חוזים, כך שכל שופט מגדיר את זה אחרת. אם זה משפט דתי, ויש הפרדה בין דת ומדינה, אז שופט אחד יגיד שזה לא עניינו. שופט אחר יטען שאם זה עונה על כל הדרישות החוקיות של חוזה, אז זה חוזה לכל דבר ועניין. שופט שלישי יאמר לא, יש כאן אפליה נגד נשים. שופט רביעי יאמר שהאפליה היא דווקא נגד גברים. גם אם המדינה לא רוצה להגיד על זה כלום, הזוגות מביאים את זה אליה דרך הסכסוכים ביניהם, ולכן אי אפשר להתעלם מכך.”

הפרק האחרון עוסק בזקנה, שזה תחום המחקר העכשווי שלך.

”נכון. הטענה שלי היא שהתפיסה של דיני משפחה מתמקדת רק בילדים קטינים. ההנחה היא שהיחסים בתוך המשפחה נגמרים כשהילדים בני 18, כשלמעשה רוב חיינו זה יחסים בין הורים לבין ילדים בגירים. אנשים לא יודעים, למשל, שהמשפט הישראלי מחייב ילדים בגירים שההורים שלהם לא יכולים לממן את האשפוז הסייעודי שלהם, לממן אותם, ואז פתאום אנשים מקבלים הביתה חיובים

הכירו את שני המרצים
החדשים המצטרפים
לסגל הפקולטה:
פרופ' אסף חמדני
וד"ר נטלי דודזון

LL.M. באוניברסיטה
יוקרתית בארה"ב?
זה לא בשמיים!

התכנית הבין-לאומית של הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב
לתואר שני אקזקיוטיבי במשפט מסחרי בשיתוף אוניברסיטת ברקלי

- תואר שני, בשנה אחת, למשפטים בכירים: עורכי דין, יועצים משפטיים, רגולטורים, שופטים
- שני סמסטרים באוניברסיטת תל אביב וסמסטר קיץ בארה"ב בפגרת בתי המשפט
- רמת לימודים מתקדמת בקורסים מיוחדים המותאמים לניסיון של המשתתפים
- נבחרת מרצים בעלי שם עולמי, המקנים ידע תיאורטי מעמיק וכלים מעשיים
- שעות לימוד המותאמות לבעלי קריירה: ימי ג' אחה"צ וימי ו'
- נטוורקינג עם מאות בוגרים בתפקידי מפתח, וחווית לימודים שונה מכל מה שהכרתם

למידע נוסף ולתנאי הקבלה לחצו כאן! או התקשרו 03-6406829

”

בשנת הלימודים הקרובה אלמד קורס ראשון מסוגו בפקולטות למשפטים בישראל, שיעסוק בהיבטים המשפטיים של שוק איגרות החוב הסחירות, על רקע הצמיחה הדרמטית של שוק זה בישראל.

צילום: ד. גת'רי

פרופ' אסף חמדני

חוקר ומרצה בתחומים של דיני תאגידים, מיזוגים ורכישות, הסדרי חוב, רגולציה פיננסית ושוק ההון בישראל, מצטרף מהאוניברסיטה העברית, ומהווה תוספת כוח משמעותית לנבחרת המרצים החזקה של הפקולטה בתחום המשפט העסקי ודיני התאגידים

מה הם האתגרים העיקריים שאתה עומד בפניהם, ותקוותיך נוכח ההתחלה החדשה?

בפקולטה יש ריכוז גבוה של חוקרים בתחום התאגידים, הרגולציה הפיננסית והמשפט העסקי, הפועלים לצד חוקרים מובילים במגוון ענפי משפט. השילוב הזה יוצר פוטנציאל לשיתופי פעולה מחקריים ולחיזוק הפקולטה כמוקד ידע עולמי בתחום דיני התאגידים. לדוגמה, בשנה הבאה יפתח מרכז אדמונד י' ספרא לאתיקה קבוצת מחקר רב תחומית, בהשתתפות חוקרים מובילים מהעולם, לבחינה מחודשת של התיאוריות של התאגיד. במקביל, נמשיך לפעול גם להעמקת שיתוף הפעולה שבין הפקולטה, רשויות המדינה והשחקנים בשוק לשימוש בתובנות אקדמיות לשכלול הרגולציה ופיתוח שוק ההון בישראל הן ביחס לכלכלה המסורתית והן ביחס לכלכלת ההייטק והחדשנות.

ובמישור האישי?

אני מקווה להעמיק את העיסוק המחקרי בבחינת הקשר שבין הרגולציה בישראל לבין עידוד החדשנות של המשק הישראלי והתחרותיות שלו. לרגולציה יש השפעה מגוונת – ולעתים סמויה – על השלבים בהתפתחות של חברות טכנולוגיה וחברות אחרות מבוססות חדשנות. הרגולציה משפיעה, למשל, על הזמינות של מקורות המימון ועל היכולת של חברות בשלב הצמיחה לעמוד בתחרות הצפויה להן בזירה הגלובלית.

ספר על קורס מעניין...

בשנת הלימודים הקרובה אלמד את הקורס: 'אגרות חוב, הסדרי חוב וחדלות פירעון'. הרפורמות בתחום הפנסיה הביאו גם לצמיחה דרמטית של שוק אגרות החוב בישראל. אולם הקורסים בדיני תאגידים

נוטים, עדיין, להתמקד בעיקר ביחסים שבין בעלי השליטה, ההנהלה ובעלי מניות מהציבור. זה הקורס הראשון מסוגו בפקולטות למשפטים בישראל שיעסוק בהיבטים המשפטיים של שוק אגרות החוב הסחירות, וזאת במטרה להקנות לתלמידים הבנה מעמיקה של עולם החוב התאגידי.

באילו מחקרים אתה מעורב כרגע?

מחקר אחד עוסק בהתאמת דיני התאגידים של ישראל לחברות טכנולוגיה ישראליות שפועלות בזירה הבין-לאומית. חברות טכנולוגיה בולטות – כמו צ'ק פוינט וויקס – התאגדו בישראל, אבל רשמו את המניות שלהן למסחר בניו יורק. השיח הציבורי מתמקד בניסיון לעודד חברות שכאלה לרשום את המניות שלהן למסחר גם בבורסה בתל אביב. המחקר שלי, לעומת זאת, בוחן אם דיני התאגידים של ישראל מתאימים לצרכים העסקיים הייחודיים של

חברות בין-לאומיות מהסוג הזה.

מה הן לדעתך התכונות המאפיינות משפטן איכותי?

לדעתי, המשפטן והמשפטנית האיכותיים נדרשים לשילוב אפקטיבי בין רב תחומיות, יכולת הבחנה בין עיקר וטפל ותשומת לב לפרטים.

איזה טיפ יש לך לדור המשפטנים העתידי שנמצא בין כותלי הפקולטה?

לנצל את הזמן בפקולטה כדי להיחשף לכמה שיותר תחומי ידע, ולא להיכנע לפיתוי ללמוד מספר רב של קורסים מאותו התחום.

רק בתכנית תל אביב-נורת'וסטרן החדשה תקבלו תואר שני כפול, ישראלי ואמריקאי, במשפט ציבורי, ותלמדו מהמרצים המעולים והמונוסים בישראל, מהאקדמיה ומהפרקטיקה, לצד המומחים של בית הספר למשפטים באוניברסיטת נורת'וסטרן!

- ◀ תואר שני בשנה אחת, כולל סמסטר קיץ מרוכז באוניברסיטת נורת'וסטרן, בזמן פגרת בתי המשפט.
- ◀ רמת לימודים גבוהה בכיתה מצומצמת של בעלי ניסיון בתחום: עורכי דין, יועצים משפטיים, רגולטורים, שופטים.
- ◀ נטוורקינג עם מאות בוגרים בתפקידי מפתח וחווית לימודים שונה מכל מה שהכרתם.
- ◀ שעות המותאמות לבעלי קריירה: ימי ג' אחה"צ וימי ו'.

אפשרות למלגות למתאימים

למידע נוסף לחצו כאן! או התקשרו 03-6405204

הנבחרת הישראלית החדשה!

תכנית תל אביב נורת'וסטרן
הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן
אוניברסיטת תל אביב

חיזוק בין-לאומי!

ד"ר נטלי דודזון היא הבוגרת הראשונה של מרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים המצטרפת לסגל האקדמי של הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן, ולקבוצה ההולכת ומתרחבת של חברי סגל המתמחים בתחום המשפט הבין-לאומי.

הדוקטורט שימשה ד"ר דודזון כעמיתת מחקר בפרייקט גלובל טראסט ולאחר מכן כעמיתת מחקר במרכז רפופרט לזכויות אדם בבית'ס למשפטים של אוניברסיטת טקסס. ב-2016 קיבלה ד"ר דודזון את תואר הדוקטורט ובשנת הלימודים 2016-2017 שימשה כעמיתת פוסט-דוקטורט במרכז מינרבה לזכויות האדם באוניברסיטה העברית, בתכנית Human Rights under Pressure (נתינת פעולה בין האוניברסיטה העברית ל-Freie Universitat Berlin).

על הצטרפותה לסגל הפקולטה, שבה למדה, אומרת ד"ר דודזון: "נהוג לומר שכתובת דוקטורט היא חוויה מבודדת. במקרה שלי זה לא נכון, לא רק כי המחקר שלי היה אמפירי ולכן ראיתי עשרות קורבנות, פעילי זכויות אדם, משפטים, עיתונאים ופקידי משטל, אלא בעיקר מאחר שנהייתי מהשתייכות לקהילה מאוד פעילה ותומכת של תלמידי מחקר, מרצים, ספרניות ואנשי סגל מנהלי. נהייתי מהעושר האינטלקטואלי שבפקולטה, מהפתיחות ומתמיכתה בביצוע מחקר במקומות רחוקים והצגתם כבנסים. לכן מאוד משמח אותי להצטרף באופן קבוע לקהילה זו ולהמשיך להתפתח בה כמורה, חוקרת ועמיתה." |

ד"ר דודזון חוקרת ומלמדת דיני זכויות אדם במשפט הבין-לאומי החוקתי והפרטי. לד"ר דודזון עניין מיוחד בגישות היסטוריות ואמפיריות לזכויות אדם, ובנישור בין גישות אלו לתיאוריות משפטיות נורמטיביות. מחקריה של ד"ר דודזון עוסקים בהשלכות הפוליטיות של מאבקים משפטיים טראנס-לאומיים למען זכויות אדם, בתהליכים הפועלים ליצירת נורמות במשפט הבין-לאומי לזכויות אדם, ובשימושים מדכאים בשפה ובמוסדות משפטיים על ידי משטרים לא דמוקרטיים.

ד"ר דודזון גדלה בארה"ב ובצרפת ובעלת תארים ראשונים במשפטים מ-King's College London ו-M.A. in Law from Paris I, במסגרת תכנית משולבת בין שתי האוניברסיטאות שמתרתה להכשיר משפטים הבקיאים במשפט המקובל ובמשפט הקונטיננטלי גם יחד. כמו כן, היא בעלת תואר שני (LL.M.) במשפטים מאוניברסיטת לונדון.

בתום חמש שנות עבודה כעורכת דין בתחום דיני תאגידים ובנקאות בחרה ד"ר דודזון לשוב אל עולם המחקר, ונרשמה ללימודי תואר שלישי בפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן באוניברסיטת תל אביב. במהלך

צילום: רייד 20

הפקולטה למשפטים
ע"ש בוכמן
אוניברסיטת תל אביב

